

CHRISTOPHER DAWSON VE BATI'NIN OLUŞUMU: HİRİSTİYANLIK ÜZERİNDEN BİR OKUMA

Aybike ÇAĞLAR *

Özet

Dinin medeniyetlerin yükseliş ve düşüşünde çok önemli bir faktör olduğunu savunan ve Avrupa Birliği ideolojisine bağlı bir din ve kültür tarihçisi olan Christopher Dawson, Hıristiyanlığın Batı'nın oluşumunda oynadığı büyük rolü gözler önüne sermek için *Batı'nın Oluşumu* (*The Making of Europe*) isimli eserini kaleme almıştır. Bu eserinde Batı'yı oluşturan unsurların geliştiği dönemi ele alarak Avrupa kültürünün oluşmasında Yunan ve Roma kültürlerinin etkisini, İslam'ın etkisini ve Barbar istilalarının etkisini ele almıştır. Avrupa'nın oluşumunda ve birliğinde bu etkilerin ötesinde özellikle Hıristiyanlığın -yani Katolik Kilisesi'nin- etkisine dikkat çeken Dawson, dağılmaya başlayan bu Avrupa birliğinin ancak Batı kültürünü ve Avrupa'yı oluşturan manevi değerlere dönmekle bir arada tutulabileceğini savunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Christopher Dawson, Batı, Avrupa, Hıristiyanlık, Katolik Kilisesi

CHRISTOPHER DAWSON AND THE MAKING OF EUROPE: AN APPROACH THROUGH CHRISTIANITY

Abstract

Christopher Dawson, a historian of religion and culture, who argues that religion is a very important factor in the rise and fall of civilizations and is committed to the ideology of the European Union, wrote his book *The Making of Europe* to reveal the great role Christianity played in the formation of the West. In this work, he discussed the influence of Greek and Roman cultures in the formation of European culture, the influence of Islam and the influence of Barbarian invasions while dealing with the period when the elements forming the West developed. Dawson, who drew attention to the influence of Christianity -that is, the Catholic Church- in the formation and unity of Europe, argued that this European union which started to disintegrate could only be kept together by returning to the Western culture and the moral values that formed Europe.

Keywords: Christopher Dawson, West, Europe, Christianity, Catholic Church

---

* Aybike ÇAĞLAR, Marmara Üniversitesi Dinler Tarihi Yüksek Lisans Öğrencisi

ePosta: aybikecaglar14@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8951-6115

Gönderilme Tarihi: 17.12.2022

Kabul Tarihi: 29.12.2022

Yayın Tarihi: 30.12.2022

1. Giriş

Christopher Dawson, 1889'da Galler'de doğmuş ve 1970'te hayata gözlerini yummuş bir din ve kültür tarihçisidir. Kendisi Oxford'da Winchester College ve Trinity College'da eğitim görmüş, Exeter Üniversitesi'nde ve Harvard Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmış ve bağımsız bir tarihçi olarak hayatını idame ettirmiştir. *The Age of Gods (1928)*, *Progress and Religion (1929)*, *The Making of Europe (1932)*, *The Formation of Christendom (1948)*, *Religion and Culture (1948)*, *Religion and the Rise of Western Culture (1950)*, *Dynamics of the World History (1956)*, *The Dividing of Christendom (1965)* gibi eserleri vardır. (Scott, 2013) Dawson, dinin medeniyetlerin yükselişi ve düşüşünde çok önemli bir faktör olduğunu savunmuştur ve Avrupa Birliği ideolojisine bağlı biridir. Özellikle Helenizm'i Avrupa medeniyetinin kökeni olarak görür.

Christopher Dawson Hıristiyanlık üzerinden bir tarih okuması fikrini savunmuş ve böyle bir okumanın Hıristiyanlığın kalbinde yer aldığını belirtmiştir. (Dawson, 1951, s. 313) Bu görüşüyle paralel olarak Batı'nın oluşumunu da Hıristiyanlık üzerinden ele alan Dawson, Avrupa'nın Hıristiyanlığa bağlı olarak oluşan manevi bir birlik olduğunu iddia etmiştir. Avrupa'nın Orta Çağ sürecinde farklı unsurların ve özellikle de Katolik Kilisesi'nin etkisiyle şekillendiğini ve Avrupa birliğinin ilk olarak bir Hıristiyan birliği şeklinde doğduğunu ifade etmiştir. (Murray, 1953, s. 664)

Christopher Dawson Avrupa birliğinin 16-17. Yüzyıllardaki dini ayrışmalara ve savaflara rağmen tam olarak dağılmadığını belirtmiş, ancak yaşadığı dönemde -bu dönemin 20. yüzyılın ortaları olduğu unutulmamalıdır- bu birliğin ateizm, materyalizm gibi akımlar ve Avrupa kültürünün Hıristiyan ahlakından uzaklaşması gibi sebeplerden dolayı sınındığını ifade etmiştir. Dawson dağılmaya başlayan bu Avrupa birliğinin ancak Batı kültürünü ve Avrupa'yı oluşturan manevi değerlere dönmekle bir arada tutulabileceğini savunmuştur. (Murray, 1953, s.665)

Bu makalede Dawson'ın Hıristiyanlığın Batı'nın oluşumunda oynadığı büyük rolü gözler önüne sermek için kaleme almış olduğu *Batı'nın Oluşumu (The Making of Europe)* isimli eseri ele alınacaktır. Dawson bu eserinde kısaca Batı'yı oluşturan unsurların mayalandığı

dönemi ele alarak Avrupa kültürünün oluşmasında Yunan ve Roma kültürlerinin etkisini, İslam'ın etkisini ve Barbar istilalarının etkisini ele almıştır. Burada kitap, bölüm başlıkları ile ele alınarak anlatılanlar özetlenecek ve bölümlerdeki ana fikirler ortaya çıkarılacaktır. Ardından Batı'nın Oluşumu kitabının ana fikirleri Dawson ve kitabı hakkında yazılmış makaleler ışığında kısa bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

2. Batı'nın Oluşumu Kitap Özeti

I. *GİRİŞ*

Orta çağın başları dindar olmayan tarihçiler tarafından karanlık çağ olarak addedilmiştir, ancak Katolik tarihçilere göre Batı'nın dine girerek aydınlanmaya başladığı çağlardır. Karanlık olarak addedilen bu çağlar olmasaydı modern Avrupa devleti de olamazdı çünkü bu çağlar bir temel oluşturmuştur. Avrupa kültürünün oluşturacağı en üst seviye milli birlik değil Avrupa Birliği'dir. Avrupa medeniyetinin devamı için Avrupa'nın bir birliğe gitmesi şarttır. Avrupa kültürünü milletlerarası yapabilmek için de öncelikle tarihinin yanlış değerlendirilmesini önlemek gerekir. Geçmişteki insanları ve tarihlerini anlayabilmek için o devirde en çok ilgilendikleri konuyu bilmek gereklidir. (Dawson, 1976, s.12-19)

Bu sebeple Dawson Avrupa tarihini ve Batı'nın oluşumunu ele alırken o zaman için en önemli konulardan biri olan din olgusunu da göz önünde bulundurarak bu kitabını ele almıştır.

II. *MÜESSESELER*

a. **Roma İmparatorluğu**

Avrupa birliği Avrupa tarihinin başlangıcından beri hep ulaşılmaya çalışılan bir hedef olmuştur. Avrupa önceden yalnızca Doğu'da sömürge kaynakları bulunan bir grup kültürün karşılaşma noktasıydı. M.Ö. 3000li yıllarda Ege kıyıları Avrupa'daki barbar kültürlerden daha yüksek bir kültüre geçişin başlangıç noktası olmuştur, bu daha sonra eski Yunanistan'da Avrupa topluluğuna temel oluşturacak klasik medeniyeti doğurmuştur. (Dawson, 1976, s.23-24)

Avrupa ilim, edebiyat, sanat, kanun gibi müesseseleri yani Batı kültürünün temelini Yunanlılardan almıştır. Helenizm Avrupa medeniyetinin oluşmasında büyük bir role sahiptir,

ancak Yunanistan coğrafi olarak tam anlamda Avrupa'da olmadığından Helenistik medeniyetin buradan Batı'ya geçmesinde Roma rol oynamıştır. Roma bu anlamda Doğu Akdeniz'deki Helenistik medeniyeti Batı Avrupa'daki barbar toplumlara taşıyan bir köprü olmuştur. Bu açıdan en önemli sayılabilecek isim ise bu alandaki çabaları ve elde ettiği başarılar sayesinde Julius Sezar'dır. Sezar'dan sonra sayılması gereken en önemli isim ise Sezar'ın idealleri için çalışan Augustus olmuştur. Augustus İmparatorluğun sınırlarını genişleterek kültürünün yayılmasını sağlamış, böylece bir Romalılaştırma süreci olmuştur. (Dawson, 1976, s.24-29)

Roma'nın Avrupa'daki en büyük başarılarından biri de şehir kavramını tanıtarak şehirlilik ve medeni haklar oluşumunu sağlamasıdır. Topraklar içindeki devletler birer eyalet haline, eyaletler koloni haline gelmiş ve eyalet halklarına da vatandaşlık tanınmaya başlamıştır. Böylece İmparatorluk'ta ortak kanun ve kültürün uygulandığı bir ortam oluşmuştur. Ancak bu şehir medeniyetinin gelişimi halka benimsetilmek yerine dayatıldığı için çöküş de başlamıştır. Bunun üzerine İmparatorluğun genişlemesi durup İmparatorluk barbarlara karşı kendini savunma durumuna gelince iktisadi denge bozulmuştur. (Dawson, 1976, s.30-34)

Ayrıca bu şehir sistemi sürecinde İmparatorluğun en önemli gücü sayılan ordu da zayıflamaya uğramış ve militarizme dönüşmüştür. Augustus bu militarizme son vermek adına ordu sisteminde değişiklikler yapmıştır, ancak zamanla ordu ayrı bir sınıfa oluşturmaya başlamış ve bu yeni sistem de çöküşe girmiştir. Askerler sorun çıkarmaya meyilli olduklarından Septimus Severus onların imkanlarını artırmak zorunda kalmış, bu durum askeri despotizme götürmüştü ve sonuç sosyal dengenin çöküşü olmuştur. Daha sonra Diokletian bu durumu ele almış ve askeri despotizme son vererek İmparatorluğu yeniden düzenlemiştir. Diokletian sivil kesimi ve orduyu kesin bir çizgiyle ayırmış, ikisini de tek İmparatorluğa bağlamış ve ordunun kumandasını elinde tutmuştur. Üç yoldaşını da yardımcı imparator olarak atamıştır (Maksimian, Treves Konstantin ve Galerius). Kendisi İznik'te hüküm sürerek İmparatorluğun merkezini Roma'dan çıkarmıştır. Roma vatandaşlığı hakkı genişletilmiş ve ortak bir hukuk gözetilmiştir. (Dawson, 1976, s.35-44)

Roma İmparatorluğu bu tarihi sayesinde ortak bir Avrupa medeniyetinin ve kültürünün oluşumunda çok önemli bir role sahiptir. Kısacası Roma gerek Helenizm'i Avrupa'ya taşıması

gerek getirdiği yeniliklerle ortak bir kültür ve hukuk sistemini tanıtması açısından Avrupa Birliği için bir temel teşkil etmiştir.

b. Katolik Kilisesi

Avrupa'da birliğin sağlanmasında katkısı olan unsurlardan biri de Hıristiyanlık olmuştur. Hıristiyanlık, Roma İmparatorluğu'nun gücünü kabul etmiş ancak Helenistik kültürü ya da İmparatorluğun benimsediği yaşam stilini benimsememiştir. Bu dönemde Kilise özellikle İmparatorluğun düzeninde kendine bir yer bulamayanları ve bu düzene karşı duranları bünyesine çekmiştir. Bu sebeple Roma İmparatorluğuna karşı oldukları gerekçesiyle Hıristiyanlar bu dönemde çeşitli baskı ve işkencelere maruz kalmışlardır ki Yeni Ahit'in son kitabı olan Vahiy kitabının Apokalips bölümünde bu durum geçmektedir. Kilise yalnızca Helenistik kültüre değil çevredeki Gnostik hareketlere karşı da savaşmak durumunda kalmıştır, fakat dini teşkilatı sayesinde hayatta kalmayı başarmıştır. (Dawson, 1976, s.47-54)

Hıristiyan Kiliseler arasında Roma Kilisesi kökünü St. Peter'e götürmesi sebebiyle daha imtiyazlı bir yere sahip olmuş ve önderliğini iddia etmiştir. 4. yüzyılda Roma önemini kaybetmeye başlamış ve bu önem Helenistik Doğu'ya kaymış, 330 yılındaysa da başkent Konstantinopolis'e alınmıştır. Aslında 3. Yüzyıldan itibaren Doğu ve Batıdaki din adamları arasında görüş ayrılıkları görülmeye başlamıştır ancak 4. Yüzyılda başkent taşınmasıyla Doğu'daki din adamları Batı'nın önderliğini kabul etmemeye başlamışlardır. Bununla birlikte Doğu Kiliseleri devlete yaklaşmışlar ve bunun üzerine Konstantin II tarafından Devlet Kilisesi adı altında İmparatorluğa bağlanmışlardır. Doğu Kilisesi'nin Hıristiyanlık adına bir katkısı, Hıristiyan gelenekleriyle Yunan düşüncesini ilmi ve teolojik bir düzlemde birleştirmesi olmuştur. (Dawson, 1976, s.55-60)

Bu sıralarda Batı Kilisesi Doğu'nun aksine devlete bağlı değildir ve bu İmparatorluk'tan tamamen kopma tehlikesine sebep olmuştur ancak bu durum St. Ambrose'un çabası sayesinde önlenmiştir. Kendisi hem Batı Kilisesi'nin haklarını savunmuş hem de Kilise ve İmparatorluk arasında bağları güçlendirmiştir. Böylece St. Ambrose Roma İmparatorluğu'yla geleneksel Hıristiyan doktrinini birleştirebilmiştir. Batı Kilisesi'nin Roma İmparatorluğu'ndan ayrı bir teşkilat olarak görülmesi onların Roma İmparatorluğu'nun çöküşünden sağ çıkmalarını

sağlamıştır. Bunun tam tersi olarak Doğu Kilisesi Bizans İmparatorluğu ile bir bütün haline geldiği için birinin zarar görmesi diğerini de etkilemiştir. Her ne kadar bu yüzyıllarda Doğu ve Batı kiliseleri dini ve politik anlamda ayrı görünseler de kesin çizgilerle bir ayrılık söz konusu olmamıştır. Bu durum 11. Yüzyıla kadar bu şekilde ilerlemiş, 11. Yüzyıla gelindiğindeyse de Doğu-Batı arası bağlar kesin olarak kopmuş ve ikisi de müstakil birer teşkilat haline gelmiştir. (Dawson, 1976, s.62-67)

Kısacası Dawson'ın dediği gibi din, medeniyetlerin doğuşu ve batışında etkili bir unsur olagelmıştır ve Avrupa Medeniyetinin doğuşunda etkili olan din ise Hıristiyanlık olmuştur.

c. **Klasik Gelenek ve Hıristiyanlık**

Avrupa'nın oluşumunda etkili olan diğer bir unsur ise Klasik Gelenektir. Bu Klasik Gelenek aslında Helenizm'in kendisidir. Klasik Geleneğin Batı'ya yayılışı onu Helenistik ortamdan Avrupa'ya taşıyan Roma İmparatorluğu sayesinde olmuştur. Bu kültür tamamen edebi alanlara yönelik gelişmiştir ve en büyük alanı da hitabet sanatı olmuştur. (Dawson, 1976, s.68-71)

4. yüzyılda Hıristiyanlığın gösterdiği gelişimler, Hıristiyan geleneği ile Helenizm arasındaki ciddi farklılıklar sebebiyle Klasik Geleneğe bir tehdit olarak algılanmıştır. Bu farklılıklar sebebiyle, Hıristiyanlar Helenist eğitimden uzak durmuş ve daha düşük kültür seviyesindeki insanlar olarak kalmışlardır, bu da Klasik Gelenek temsilcilerini Hıristiyanları kültür karşıtı görmeye sevk etmiştir. (Dawson, 1976, s.72-73)

Ancak Kilise'nin Klasik Geleneği benimsemesi ve yeni bir Hıristiyan kültürü oluşturulması adına çaba da gösterilmiştir. Helen kültürünün Hıristiyanlıkta benimsenmesi fikri en büyük gelişimini 3. Yüzyılda İskenderiye'de göstermiştir. Bu açıdan Origen ve Clement ilimler hiyerarşisi fikrine şekil vermişler ve Yunanlıların düşünce ve konuşmanın sanat ve ilme üstün olduğunu söylemesi gibi teolojinin de düşünceye üstün olduğunu ileri sürmüşlerdir. 4. yüzyıla gelindiğinde Klasik Gelenek Kilise içinde bir yer edinmiş ve İmparatorluğun Hıristiyan olmasıyla edebiyatta canlanma olmuştur. Kilise sayesinde Klasik Geleneğe önemli bir yeri olan hitabet tekrardan etkinlik kazanmıştır. (Dawson, 1976, s.73-78)

Bu yüzyıllarda Hıristiyanlık ve Klasik Gelenek arasındaki etkileşimin sağladığı Hıristiyan kültüründeki bu gelişimler hem Avrupa düşüncesinin oluşumunda hem Avrupa edebiyatının doğmasında çok büyük bir rol oynamıştır.

d. Barbarlar

Barbarlar Avrupa Birliğini oluşturan milli unsurların kaynağı olmuşlardır. Roma İmparatorluğu'nun barbar toplumlarla yüz yüze geldiği dönemde Cermen ve Kelt toplumlar Avrupa'da hakimdir. Bu barbar kültürlerden en büyük olan Keltlerinkidir. Keltler Atlantik'ten Karadeniz'e kadar hakim olmuştur ve bu, Avrupa'da tek bir kültürün hakim olduğu ilk dönemdir. Roma İmparatorluğu topraklarını genişletme politikasını tüm Kelt topraklarını ele geçirecek kadar ileri götürmüştür. Bununla birlikte bu iki kültürün karşılaşmasıyla Roma-Barbar kültürü ortaya çıkmıştır. Böylece Roma Avrupa'yı Romalılaştırırken Barbar topraklar da Akdeniz etkisine açılmıştır. Barbarlar ile Roma İmparatorluğu arasında tampon görevi gören devletlerin yıkılmasıyla Roma barbar toplumlarla doğrudan yüzleşmek durumunda kalmıştır. Bir süre sonra Roma yalnızca Kuzey Barbar toplumlarının değil aynı zamanda Doğu medeniyetlerinin de tehdidine maruz kalmıştır. Böylece 3. Yüzyılda Roma İmparatorluğu'nda çıkan iç savaşlar ve ayaklanmalara ek olarak dış tehditlerin de harekete geçmesiyle Roma büyük tahribata uğramış ve altın çağı sona ermiştir. (Dawson, 1976, s.88-101)

e. Barbarların İstilas ve Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü

Barbar istilaları ve Cermen krallıkları dönemi tarihte bir dönüm noktası kabul edilme ve ilk çağlardan orta çağlara geçişi ifade etmektedir. Aslında Dawson orta çağlara geçişi bu dönemle değil İslam'ın doğuşuyla başlatır; ancak bu dönem Avrupa medeniyetinin oluşumunda çok büyük etkisi olan bir süreçtir. (Dawson, 1976, s.102)

Roma İmparatorluğu'nun çöküşü yalnız dış etkilere bağlı değil bazı iç durumlara da bağlıdır. Örneğin İmparatorluğun çöküşünden çok daha öncesinde yarı feodal bir yapı oluşmaya başlamıştır, bu yapılanma Barbar istilalarının Roma'nın gücünü yıkmasıyla daha da güçlenmiş ve bağımsızlaşmıştır. Barbar istilasında rol alan en önemli gruplar Batı'da Frank'ler ve

Doğu'da Vizigot ve Ostrogotlar olmak üzere Got'lardır. Özellikle Ostrogot'lar Roma İmparatorluğu'nun dağılışı ve Arian dinine mensup Barbar krallıkların kuruluşunun ana kaynağı olmuşlardır. Bu barbar gruplar 378 yılında Roma İmparatorluğu'nu büyük bir yenilgiye uğratmışlardır ve bununla dönemim imparatoru Theodosius başkenti Galya'dan İtalya'ya taşımak durumunda kalmıştır bu da İmparatorluğun parçalanması yolunu açmıştır. Theodosius'un ölümü ardından ise başkaldırılar iyice artmış ve Batı kaos ortamına sürüklenmiştir. Ancak Barbarlar kendi başlarına düzgün bir imparatorluk sistemi kurmalarının imkânsız olduğunu görmeleri üzerine İmparatorluk'la uzlaşmak isteyip müttefik olacaklarını ifade etmişlerdir. Bu dönemde Roma İngiltere'si ise Cermen değil Kelt tehdidine maruz kalmıştır. (Dawson, 1976, s.106-115)

Barbarlar Roma'ya müttefik olacaklarını ifade etseler de toplum olarak birleşmemişlerdir ki bunun en büyük sebebi din farklılığıdır. Bu tarz bir kaynaşmanın gerçekleşmesini sağlayan Kuzey'deki Frank Krallığı olmuştur, Kral Clovis ve devleti 493 yılında Katolik olmuşlardır. Frank Krallığı Galya'yı birleştirmiş ve sınırları genişletmiştir, aynı zamanda Roma İmparatorluğu'nun devamı gibi hareket ederek Roma yönetimini işler hale getirmiştir. Gotların Hıristiyanlığı kabul etmeleriyle 4. Yüzyılda olmuştur ve kısa sürede Hıristiyanlığı Doğu Cermen topluluklarına yaymışlardır, Batı Cermenler ise uzun bir süre dinlerini korumuştur. (Dawson, 1976, s.118-123)

6. yüzyılda bu saydığımız Avrupa kültürünü oluşturan Roma kültürü, Hıristiyanlık, Klasik Gelenek ve Barbar istilaları şeklindeki dört unsur kaynaşmaya başlamıştır ve bu sürecin merkezi Galya olmuştur. Kilise bu ortamda hem eski kültürün temsilcisi olmuş hem de Romalılar ve Barbarlar arasında dini ve ruhi birliği sağlamıştır. (Dawson, 1976, s.125)

III. DOĞU'NUN YÜKSELİŞİ VE ÜSTÜNLÜĞÜ

a. Hıristiyan İmparatorluğu ve Bizans Kültürünün Doğuşu

3. Yüzyılda İmparator Aurelian Doğu'dan getirdiği güneş monoteizmi inancını İmparatorluğa tanıtmış ve resmi inancı yapmıştır, bu inanç daha sonra Konstantin sarayının da dini olmuş ve Hıristiyanlık için bir hazırlayıcı etken rolü oynamıştır. 5. yüzyılda Bizans İmparatorluğu kilise-devlet haline gelmiş ve İmparatorlar ilahi gücün temsilcisi olarak

görülmeye başlamıştır, böylece İmparator her türlü yetkiyi elinde tutmaya başlamıştır. Bizans kültürü yalnızca dini bir özelliğe sahip olmamış aynı zamanda her türlü kuruluşunu da dini bir bağlamda kurmuştur. Bizans halkı politik ve dünyevi şeylerle ilgilenmek yerine dini konular ve tartışmalarla ilgilenmiştir. Ancak toplumun bu kadar dine ve Kilise'ye bağlı olması İmparatorluğun Kilise desteğine ihtiyacını artırmıştır. (Dawson, 1976, s.131-137)

Konstantin II Kilise'yi Devlet Kilisesi haline getirmiş ve kendini de Kilise'nin koruyucusu ve dini konuların kesin yargııcı görmüştür. Ancak bu, Kilise bağımsızlığını savunan Batı'nın tepkisine yol açmıştır. Böylece Doğu ve Batı Kiliseleri arasında çok uzun yıllar sürecektir bir hizipleşme başlamıştır. 381 yılındaki Konstantinopolis Konsili'nde Doğu Kilisesi hürriyetini kabul ettirmiştir. 6. yüzyılda Justinian Roma ile ilişkileri tekrar inşa etmeye çalışmıştır. Bu devir Bizans kültürünün klasik devri olmuştur, ancak Helenistik kültürün gücünün de son dönemleri olmuştur. Justinian Kiliseleri birleştirmeye çalışmış ve 553'te isteklerini kabul ettirmeyi başarmıştır ancak zoraki bir kabul olduğu için onun ölümünden sonra karşılıklı hizipleşme devam etmiştir. (Dawson, 1976, s.137-146)

b. Doğu'nun Uyanışı ve Bağımlı Toplumların Ayaklanması

Batı'nın aksine Doğu'da Hıristiyanlık sadece şehirliler değil köylüler arasında da yayılmıştır. Edessa kenti hem Doğu Hıristiyanlığının başlangıcı hem de Suriye kültürünün beşiği olmuştur, 3. Yüzyılda başlayan Suriye Hıristiyanlığı yayılmanın başlangıcı olmuştur. Mısır'ın da Hıristiyanlığı kabul etmesiyle Hıristiyanlık Doğu'da yayılmaya geçmiştir. (Dawson, 1976, s.149-151)

Kalkedon Konsili, monofizit-diofizit tartışmaları sebebiyle Doğu Hıristiyanlığı için çok büyük bir öneme sahiptir. Bu konsilde Papa ve İmparator'un isteği olan diofizitizm kabul ettirilmiştir ve konsilin ardından Doğu İmparatorluğu'nun Batı'ya yanaşma fikri Doğu ile Oryantal toplumlar arasında kırıngılığa sebep olmuştur. Bu sebeple 4. Yüzyıldan sonra Helenizm ve Oryantalizm sentezindeki uyumsuzluklar belirginleşmeye ve sıkıntılar oluşmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da 5-6. Yüzyıllarda Doğu toplumları artık İmparatorluk Kilisesi'nden uzak durmaya başlamışlardır. Bu dönemde Nesturiler ve Monofizitler teşkilatlanmış ve doktrinlerini yaymaya çalışmışlardır. (Dawson, 1976, s.153-157)

c. İslam'ın Doğuşu

Dawson İslam'ın doğuşunu Oryantal ruhun Helenizm'e karşı bir zaferi olarak görmüştür. Dawson'a göre İslam dini çöl hayatından kaynaklanan psikolojik durumdan dolayı ilahi bir mesaj gönderilmiş olduğu kanısıdır, bu din ticaretten doğru Yahudilik ve Hıristiyanlıktan alınan unsurlardan meydana gelmiştir ve vahiy olarak görülen şey vecd halindeyken Muhammed'in duyduğunu düşündüğü seslerdir. (Dawson, 1976, s.159-166)

İslam'ın gücü unsurlarının ve sosyal-ahlak görüşlerinin sade olmasından kaynaklanmıştır. İslam dininin ilk yıllarından sonra dini heyecan ve Arapların savaşçılık yetenekleri sayesinde diğer ülkelere akınlar gerçekleştirilmiştir ve bu akınlar en üst noktasına Halifeler döneminde ulaşmıştır. Bizans'ın paralı ordusunun ve Perslerin feodal ordularının birbirleriyle olan savaşlardan güçsüz düşmeleri bu güçlü İslam ordusuna yenilmelerine sebep olmuştur, böylece Arap Yarımadası İslami bir imparatorluk haline gelmiştir. Ancak yayılmayla birlikte iç çekişmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Halifeler dönemindeki iç ayrılıklar üzerine halifelik Emevi ailesine geçmiş, Şam başkent yapılmış ve bir kültür merkezi olmuştur. Emeviler dönemi Oryantal ruhun nihai zaferi olmuştur. Roma İmparatorluğu'nun çöküş sürecinde böylece dünyada bir Müslümanlaşma ihtimali doğmuştur. (Dawson, 1976, s.167-174)

d. İslam Kültürünün Yayılışı

İslam medeniyeti en büyük gelişimini 9-10. Yüzyıllarda Abbasi Devleti'yle olmuştur, bu dönemde devlet, uzun yıllardır çok çeşitli kültürlerin karşılaşma noktası olması sebebiyle bir kültür havzası sayılan Mezopotamya'ya taşınmıştır. Başkent Bağdat ise aydınlar merkezi konumuna gelmiştir. Bu süreçte ilim ve kültür İslam Medeniyetinin önderliğinde olmuştur ve Batı Avrupa da kaynak olarak İslam dünyasından beslenmiştir. (Dawson, 1976, s.175-177)

Dawson'a göre İslam bu başarıyı Araplara ve İslam'a çok az borçludur, asıl kaynak Helenistik kültürdür. Yunan ve İslam kültürünün kaynaşması Süryani Hıristiyanlar ve Pagan Harraniler aracılığıyla olmuştur. Nesturi okulları sayesinde Yunan ilmi birikimi İslam dünyasına aktarılmıştır. Müslümanlar elde ettikleri bu görüşleri yeni bir bakış açısıyla ele alıp kendi birikimlerini de katarak dönemin en iyi felsefe yapılarından birini oluşturmuşlardır. (Dawson, 1976, s.177-180)

Pek çok büyük düşünür 10-11. Yüzyılda en büyük eserlerini vermişlerdir. Bu dönemde ortaya atılan düşünceler çok geniş bir alana yayılmış ve başka kültürlere dayanak oluşturmuşlardır. İslam yalnızca Doğu'da değil Batı Avrupa'da da üstünlüğünü sağlamıştır, örneğin İspanya'da Kordoba hilafeti Batı Avrupa'nın en büyük ve zengin devleti olmuştur. Dawson, Batı Avrupa'da İslam hakimiyetinin Anadolu'da ise Hıristiyanlığın olduğu göz önünde bulundurularak Hıristiyanlığı Batı dini İslam'ı da Doğu dini olarak görmemizin imkansız olduğunu söylemiştir. (Dawson, 1976, s.194-197)

Kısacası, Batı kültürü bu dönemlerde kültürel ve ilmi anlamda önderliği elinde tutan İslam kültürünün gölgesinde büyümüştür. Ancak Haçlı Seferleri ve Moğol saldırıları sebebiyle İslam bozguna uğratılmış, Batı da bu süreçte İslam'a eşit bir seviyeye ulaşmıştır.

e. Bizans Rönesansı ve Doğu İmparatorluğu'nun Yeniden Canlanması

9-10. yüzyıllarda Bizans İmparatorluğu, 7. Yüzyılda kaybetmiş olduğu gücü tekrardan kazanmaya başlamıştır. Ancak 9. Yüzyılda eski Yunan gelenekleri unutulmuş ve Oryantalize edilmiş bir kültür ortaya çıkmış ve Helenistik gelenekler ortadan kalkmıştır. Bu döneme damgasını vuran olay İkonoklazm sürecidir. 725-843 yılları arasındaki İkonoklazm; İmparator, Doğu eyaletleri ve orduyu bir yana Papalık, Batı ve manastırları da diğer yana ayırmıştır. Sonuç olarak İkonoklastlar bu süreci yenilgiyle bitirmişler ve bunun sonucunda Oryantal etkinin çökmesiyle bir Yunan Rönesans'ı ve Helenizm'in diriliş süreci başlamıştır. (Dawson, 1976, s.198-202)

Bu dönemde Bizans İmparatorluğu tekrar politik bir canlanmayla yönünü Batı'ya dönmüş ve Avrupa'nın büyük gücü haline gelmiştir. Bulgar İmparatorluğu'nun Hıristiyanlaşmasıyla Bizans'a karşı tehdit oluşturması engellenmiş, ardından da Bizans topraklarına katılmıştır. Bir süre sonra çevrede kurulan Rus devleti öncelikle Bizans üzerine akın gerçekleştirmiş ardından 10. Yüzyılda ilişkiler dostane bir hal almıştır. Rusların vaftizi kabulüyle Sloven dünyası Hıristiyanlığa katılmıştır. Ancak bundan sonra Bizans'ın Batı'daki gücü zayıflamış ve Papalık ile Bizans arasında hizipleşme en üst seviyeye çıkmıştır. 1054 yılında ise kesin ayrılık olan Büyük Şizm patlak vermiştir. (Dawson, 1976, s.204-208)

Doğu İmparatorluğu 11. Yüzyılın başlarında büyük bir zenginlik ve refaha ulaşmış, Bulgaristan'ın fethi ve Rusların Hıristiyanlaştırılması ile de bir Bizans-Sloven birliği hayali doğmuştur. Ancak Batı'daki Roma-Cermen kültürü modern Batı için bir temel haline gelmişken Bizans-Sloven kültürü yerinde saymıştır. Doğu yavaşça eyaletlerini kaybetmeye başlamış, ardından da 14. Yüzyılda Doğu Avrupa'daki topraklarını Osmanlı'ya yitirmiştir. Burada söylenebilecek en önemli şey şudur ki Bizans İmparatorluğu medeniyet olarak Batı'ya göre daha yüksek noktalara ulaşmasına rağmen bunu gelecek nesillere ulaştıramamış, bu sebeple de Batı sürekli kendini yeniler ve gelecek nesillere kültürünü aktarabilirken Doğu bu açıdan yetersiz kalmıştır. Böylece Batı'nın Avrupa kültürünün oluşumunda etkisi çok daha büyükken Doğu'nun etkisi sınırlı kalmıştır. (Dawson, 1976, s.212-214)

IV. BATI HİRİSTİYANLIĞININ KURULUŞU

a. Batı Kilisesi ve Barbarların Dine Girişleri

Batı İmparatorluğu'nun 5. Yüzyılda çöküşü üzerine Batı Hıristiyanlığı 6. Yüzyılda Doğu İmparatorluğu'na bağlı kalmıştır. Bu dönemde Doğu İmparatorluğu pek çok tehditle karşı karşıya kalmıştır. En büyük tehdit ise Avarların ve Slovenlerin akınları olmuştur. Aynı zamanda 6. Yüzyılda Afrika'da Arap fetihleri ve 8. Yüzyılda Galya'da Müslüman tehdidi sebebiyle bu dönemler büyük bir yıkılış devri sayılmıştır. Ancak bu yıkılış sürecinde insanlara yardım için uğraşan St. Gregory gibi din adamları sayesinde yeni Avrupa'nın temelleri atılmıştır. (Dawson, 1976, s.217-220)

St. Peter'in temsilcileri olmaları sebebiyle piskoposlar ve daha sonrasında Papa çok büyük bir değere sahip olmuştur ve bu Doğu Kilisesi'nin üzerinde bir güç olmalarını sağlamıştır. Batı İmparatorluğu'nun çöküşü de piskoposların elindeki gücü artıran bir durum olmuştur. Ancak St. Gregory'nin ölümünden sonra Roma'nın yetkileri azalmış ve Bizans'ın yarı bağımlı bir üyesi haline gelmiştir. Bu dönem Batı'daki düzen eksikliği Papaların Barbar toplumlardaki Hıristiyan etkisini artırmaları için uygun bir ortam hazırlamıştır. (Dawson, 1976, s.222)

Doğu'da Hıristiyanlık köylerde de benimsetilebilmişken Batı'da Kilise köylerde çok etkili olamamıştır. Ancak Batı'da kırsal alanlarda dini merkez işlevini Kilise yerine manastırlar,

böylece piskoposlar yerine keşişler üstlenmiştir. Manastır sisteminin en büyük etki alanı Uzak Batı'daki Keltlerin yerleştikleri topraklar olmuştur. 6. Yüzyılda manastır sistemi piskoposluk merkezlerinden daha önemli bir konuma gelmiştir. Özellikle Kelt manastırları Avrupa kültürüne büyük bir katkı sağlamıştır. (Dawson, 1976, s.223-228)

Bu dönemlerde aynı zamanda en önemli olaylardan biri de Anglo-Sakson kültürün doğuşu olmuştur. Bu durumun en büyük iki kaynağı Kelt manastır sistemi ve Roma-Benedikten misyonlarıdır çünkü Kuzey İngiltere bu iki unsurun alanını oluşturmuş ve bu unsurların etkileşimi sayesinde Hıristiyanlık burada doğmuştur. Kültür alanında 8. Yüzyılda Anglo-Saksonlar çağın öncüleri olmuşlardır. Avrupa'daki kültürel gelişimi etkileyen diğer bir unsur ise St. Boniface ve keşişler sayesinde Alman Kilisesi'nin kuruluşu olmuştur. (Dawson, 1976, s.232-239)

Böylelikle Barbarların da dine girmesiyle bu bölgelerde Katolikliğin ve Roma kültürünün etkisi artmış ve Avrupa kültürü için temel oluşmuştur.

b. Batı İmparatorluğu'nun Yeniden Düzenlenmesi ve Şarlman Rönesansı

Orta Çağ İmparatorluğu düşüncesi, Papalığın politik durumu, Klasik gelenek ve orta çağ kültürünün kaynaştırılması gibi bir takım önemli olguların temelleri Şarlman İmparatorluğu döneminde atılmıştır. Şarlman İmparatorluğu'nda teokratik bir yapı hakimdir, bu teokratik düzen devletin her alanında kendini göstermiştir. İmparator hem krallık hem dini yetkisini Papa'dan alır, bu sistem sayesinde Frank krallıkları ve Papalığın ilişkisi düzelmiştir. Şarlman 800 yılında Roma İmparatoru olarak Papa tarafından taç giymiştir ve bu Batı İmparatorluğu'nun ve Batı Kilisesi'nin yeniden teşkilatlanması anlamına gelmiştir. Şarlman dini gücünü en üst seviye kabul etmiş bu sebeple Papa'yı bile emri buyruğunda görmüştür. Şarlman 787 yılındaki İkinci İznik Konsilinde kabul edilen kararlara uymayı reddetmiş ve bu Papa ile arasında sıkıntılar doğurmuştur, bu sıkıntılar anca 800 yılında Şarlman'a tacın giydirilmesiyle çözülmüştür, böylece Şarlman Roma kanunlarına bağlanmış ve Papalığın da avantajı sağlanmıştır. Şarlman Frank geleneklerine uyararak devleti varislerine bölüştürdüğü ve her nesilde bu durum devam ettiği için devlet çok uzun ömürlü olmamıştır. (Dawson, 1976, s.240-249)

Şarlman Rönesansı Avrupa kültürünün gelişmesi açısından önemlidir, bu dönemde klasik Kilise kültürü ve Klasik Gelenek tekrar canlandırılmıştır. Bu dönemde Şarlman'ın hizmetindeki kültürel anlamda en önemli kişi Anglikan kültüründen Alcuin'dir ve eğitim politikasını etkilemiştir. Alcuin ile birlikte İncil yeniden düzenlenmiş, Kilise tapınma usulleri yenilenmiş, yazma eserler çoğaltılmış ve yeni bir yazı getirilmiştir ki bu yazı Latin alfabesinin temelini oluşturmuştur. Bu dönemde ekonomi toprak sahibi olmaya dayanmış ve feodal bir sisteme dönüşmüştür. Şarlman Rönesansı'nın en büyük özelliği olarak insanların hayatında önemli bir rol oynayan manastırlar sayılabilir. İmparatorluğun kısa ömrüne rağmen Şarlman kültürünün devam etmesi de özellikle manastırlar sayesinde olmuştur. (Dawson, 1976, s.249-257)

Şarlman Rönesansı döneminde kültürel bir birlik sağlanmış ve Avrupa temel yapısını oluşturan Roma'nın politik geleneği, Kilise'nin dini geleneği, klasik öğrenim geleneği ve barbarların milli gelenekleri bir bütünlük içinde temsil edilebilmiştir ve böylece Avrupa birliğinin temelleri oluşmuştur. (Dawson, 1976, s.260)

c. **Vikingler Dönemi ve Kuzey'in Dine Girmesi**

Şarlman Dönemi'nden sonra tekrar karışıklıklar başlamış bunun kaynağı da İskandinavya olmuştur, Vikingler bu dönemde çok geniş bir hüküm alanına sahip olmuşlardır. Özellikle İngiltere ve İrlanda 8-9. Yüzyıllarda Vikinglerin saldırı alanları olmuştur ve Hıristiyanlık buralarda büyük saldırılara uğramıştır. (Dawson, 1976, s.261-265)

Kıta Avrupası'nda ise Viking tehdidi Danimarka ile oluşmuştur, Şarlman Devleti ve Danimarka arasında bir süre çatışmalardan sonra Danimarka Kralı Harold'un vaftiz edilmesiyle barış süreci olmuştur. Ancak bu da uzun sürmemiş ve Şarlman İmparatorluğu çöküşe geçmiştir. Daha sonrasında kısa bir süre Hıristiyanlık kendini toparlar gibi olsa da pek çok yönden çeşitli tehditlere maruz kalmasıyla 10. Yüzyılda Batı medeniyetinin parçalanma süreci başlamıştır. Ancak Kuzey topluluklarının Hıristiyanlığı kabul etmesi, Viking Kralı Olaf'ın Hıristiyanlığı kabul etmesini ve Vikinglere de Hıristiyanlık yolunu açmasını sağlamıştır. Danimarka'da ise Kral Canute Kilise ve manastıra büyük ilgi göstermiştir. Böylece İskandinav kültürü Cermen-Hıristiyan kültüre tabi olmuştur. Fakat Uzak Batı'da Vikingler kendi geleneklerine devam

etmişler, Kelt kültürüyle ilişkiler kurmuşlar ve sonucunda da Kelt-Nordik bir kültür ortaya çıkmıştır. Avrupa kültürünün ilk meyvesi ve temel taşı ise İzlanda kültürü ve Hıristiyanlaşmaları olmuştur (Dawson, 1976, s.267-277) Böylece aslen Arian dinine mensup olan Barbar kültürlerde Katolikleşme ve dolayısıyla Roma kültürüyle tanışma meydana gelmiştir ki bu durum Avrupa Birliğinin sağlanmasında önemli bir noktadır.

d. Orta Çağ Birliğinin Doğuşu

Şarlman İmparatorluğu 11. Yüzyılda Batı'da ortaya çıkacak yeni düzenin temel ilkelerini oluşturmuştur. Şarlman İmparatorluğu'nun birlik sürecinde en büyük güç imparatorken parçalanınca Kilise ve din adamları bu gücü ele geçirmiştir. İmparatorluk Şarl III (Şişman Şarl) zamanında iyice çöküş noktasında gelmiştir, Papaların da düşmanları tarafından katledildiği Batı medeniyetinin yok olma tehlikesinin çıktığı çok büyük bir kargaşa içine girilmiştir. Bu dönemde devlet yapısı yerel yönetimler haline gelmiş ve feodal bir sistem oluşmuştur, böylece eski barbar kültüründeki gibi kabile sistemine dönmüştür. (Dawson, 1976, s.281-291)

Ancak Almanya'da Sakson kralları tarafından bir yenilenme gerçekleştirilmiştir. Sakson krallarından Otto I Kilise'ye önem vermiş ve Kilise Sakson Krallığı'nda önemli bir yere gelmiştir, bu durum Sakson Krallığının Roma İmparatorluğu'nu diriltmeye yönelmesine sebep olmuştur. İmparatorluğun dirilişiyile Papalık da dirilişe geçmiş ve Avrupa'yı kontrol edecek konuma gelmiştir. Otto III sayesinde Orta Çağ Avrupası birliğini oluşturacak unsurlar bu dönemde ele alınmıştır ki bunlar Hıristiyan İmparatorluğun Şarlman dönemi gelenekleriyle Bizans geleneklerinin varlığı, dini evrensellik ve Papalığın evrenselliği gibi unsurlar olmuştur. Her ne kadar Hıristiyanları birleştirecek bir İmparatorluk kurulamadıysa da böylece bir Avrupa Birliği fikrinin akıllara yerleştirilmesi sağlanmıştır. Bu sebeple de bu dönem Avrupa Birliğinin temellerinin atılması açısından önemli bir dönemdir. (Dawson, 1976, s.296-302)

V. SONUÇ

11. yüzyıl Karanlık Çağların sonu ve Batı medeniyetinin yükselişinin bir dönüm noktası olmuştur. Daha önce yeniden canlanma olarak görülen dönemler (örneğin Justinian ve Şarlman) geçici olmuş ve sonunda yıkılmışlardır. Ancak 11. Yüzyılda başlayan bu süreç çağdaş

dönemlere kadar sürmüş ve çağdaş Avrupa'nın temeli olmuştur. Ancak 11. Yüzyılda hala tam bir birlik yoktur ve Avrupa Hıristiyanlaşmış Batı'nın yanında Nordik kültür, Müslüman kültür, Bizans kültürü ve Slav kültürü gibi olguları da barındırmıştır. (Dawson, 1976, s.307-308)

Batı kültürü olarak nitelenen olgu Şarlıman İmparatorluğu'nda doğmuş ve Frank (Kuzey Fransa ve Batı Almanya) topraklarında yer almıştır ancak 11. Yüzyıldan itibaren kıtanın diğer yerlerine de ilerlemeye başlamıştır; bu Frank toprakları böylece kültürel genişlemenin doğuş noktası olmuştur. Haçlı Seferleri dönemi özellikle Nordik kültürün Hıristiyanlaşmasını sağlarken varlığını da devam ettirmesini sağlamıştır. (Dawson, 1976, s.308-310)

Orta Çağ'daki Batı kültürünün ilerlemesindeki en büyük etkenlerden biri de İslam ve Bizans kültürüyle olan ilişkilidir. Ancak Orta Çağ'dan sonra Avrupa Doğu'ya sırtını çevirmiştir. Batı bundan sonrasında daha özerk ve daha Batılı bir hale gelmiştir. (Dawson, 1976, s.311-312)

Sonuç olarak Dawson'ın savunduğu görüşe göre Batı kültürü ve Avrupa Birliği Roma kültürü, Katoliklik, İslam Medeniyeti ve Barbar kültürü gibi bir takım unsurların birleşimiyle oluşan temeller üzerine inşa edilmiştir. Dawson'a göre Avrupa Birliğinin tam olarak sağlanabilmesi için dini birliğin gerçekleştirilmesi gerekir, Hümanist ve Batılı bir kültür yeterli değildir. (Dawson, 1976, s.312)

3. Sonuç

Christopher Dawson bu makalede bahsi geçen *Batı'nın Oluşumu* adlı kitabında önemli bir dönem olan Roma İmparatorluğu ve 11. Yüzyıl arasındaki dönemi ele alır ve bu dönemi "karanlık çağlar" olarak addetmekten çekinmez çünkü bu dönemi Batı'da aydınlanmanın başladığı bir dönem olarak görür. Dawson eserinde yalnızca bu dönem hakkında yazmakla kalmayıp Grek ve Roma kültürüne olan hayranlığını dile getirerek antik dönemlere de değinir. Ancak gerek *Batı'nın Oluşumu* gerekse *The Formation of Christendom* adlı eserinde Kilise'nin Batı'da sağladığı manevi birleşmeyi Batı medeniyetinin asıl temeli olarak görür. (Hitchcock, 1993, s. 112)

Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını görüp geçirmiş biri olarak Avrupa'nın bütünlük açısından en kırılgan olduğu dönemlerde Avrupa'nın uzun bir süreçten geçerek elde ettiği kültürel birliği ele alma gereği hissetmiştir ve bu açıdan en büyük ilgiyi toplayan eseri de *Batı'nın Oluşumu* olmuştur. Dawson dindar bir Katolik tarihçi olarak dini, özelde de Hıristiyanlığı, yalnızca sosyal bir olgu olmaktan öte medeniyetlerin doğuşunu ve batışını etkileyen önemli bir güç olarak ele almaktadır. Bundan dolayıdır ki Dawson Avrupa'nın oluşumunda da Hıristiyanlığı merkeze alır. Hıristiyanlığın yayılımı ve tarihini Avrupa'yı oluşturan elementler olarak görmüş hatta Avrupa ve Hıristiyanlığı o kadar iç içe görmüştür ki Avrupa'nın Hıristiyan olmayı bıraktığı an var olmayı da bırakacağını ifade etmiştir. (Olsen, 1999, s. 194)

Bu makaleden de anlaşılacağı üzere Dawson Avrupa medeniyetinin Orta Çağ'da ve özellikle de Şarلمان İmparatorluğu döneminde pek çok farklı ögenin etkisiyle oluştuğunu iddia etmiştir. Bu etkiler arasında Helenizm ve Roma geleneklerini, kuzeydeki Barbar toplumların geleneklerini, İslam medeniyetinin etkisini ve özellikle de tüm bunların ötesinde bir temel olarak Hıristiyanlığı sayar.

Dawson kültürlerin temeli olarak dini görmüştür ve bunu şu şekilde ifade etmiştir: "Her büyük medeniyetin kültürel birliğinin arkasında manevi bir birlik vardır.". Tarihin artık laik bir bağlamda ele alınarak öğretildiğini ve dinle bağlantısının fark edilemediğini söyleyen Dawson, Batı'nın oluşumunda dinin etkisini ve önemini göstermek adına *Batı'nın Oluşumu* eserini kaleme almış ve Hıristiyanlığın uzun bir süreç içinde, çeşitli zorluklarla Avrupa'nın birliğini nasıl sağladığını göstermiştir. Dawson'ın bu bakış açısı, içinde bulunduğu dönemde oldukça olağandışı sayılan bir bakış açısı olmuştur. Dünya Savaşlarının olduğu o dönemde tarih yazılarının çoğu milliyetçilik ve milli çıkarlar üzerinden işlenirken, Dawson, Avrupa tarihini milli sınırları aşan ve milliyetçi önyargıları reddeden bir tarih şeklinde ele almıştır. Kendisi Avrupa'nın birçok maddi ve manevi etken ve de farklı alt kültürlerden meydana geldiğine inanmış ve bunu da Hıristiyanlığı merkeze alarak bu eseri ile ortaya koymuştur. (Olsen, 1999, s. 196)

Bahsedildiği üzere Avrupa'daki birliğin kırılganlığını vurgulayan Dawson, bu problemin ancak Hıristiyanlık ile elde edilmiş olan manevi birliğin sağlanarak

çözülebileceğini iddia etmiş ve bunu şu şekilde ifade etmiştir: “Roma İmparatorluğu döneminde olduğu gibi bugün de Kilise, değişen bir dünyada değişmeyen bir manevi düzenin temsilcisi olarak ayakta duruyor. Bu nedenle, Avrupa'yı yaratan Kilise'nin Avrupa'yı kurtarabileceğine de inanıyorum.” (Fitzgibbon, 1941, s. 40)

4. **Kaynakça**

Dawson, C. (1976). *Batı'nın Oluşumu*. Dergah Yayınları.

Dawson, C. (1951). The Christian View of History. *New Blackfriars*, 32(376-377), 312-327. <https://doi.org/10.1111/j.1741-2005.1951.tb06662.x>

Fitzgibbon, G. F. (1941). The Cyclical Theory of Christopher Dawson. *The American Catholic Sociological Review*, 2(1), 34-40. <https://doi.org/10.2307/3706545>

Hitchcock, J. (1993). Christopher Dawson. *The American Scholar*, 62(1), 111-118. <https://www.jstor.org/stable/41212075> adresinden erişildi.

Murray, J. (1953). The Thought of Mr. Christopher Dawson. *Gregorianum*, 34(4), 664-668. <http://www.jstor.org/stable/23570902> adresinden erişildi.

Olsen, G. W. (1999). The Changing Understanding of the Making of Europe from Christopher Dawson to Robert Bartlett. *Quidditas*, 20(12), 193-203. <https://scholarsarchive.byu.edu/rmmra/vol20/iss1/12> adresinden erişildi.

Scott, J. (2013). Christopher Dawson: Historian of Religion and Culture. 24 Ekim 2022 tarihinde, <https://www.christopherdawson.org.uk/> adresinden erişildi.